

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko:

KRZYSZTOF KOŹBIAŁ

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.

1992-1997 – studia magisterskie na kierunku historia, Wydział Historyczny Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, ukończone z wynikiem „bardzo dobry”.

1997 - obrona pracy magisterskiej „*Starostwo zatorskie do 1772 r.*” z wynikiem „bardzo dobry” (promotor: prof. dr hab. Zbigniew Perzanowski)

1999-2006 – studia doktoranckie w Instytucie Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie,

2006 – publiczna obrona rozprawy doktorskiej „*Mniejszość czeska i niemiecka na Ziemi Kłodzkiej w latach 1945-1960*” (promotor: prof. UJ dr hab. Michał Pułaski). Rada Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w dniu 21 kwietnia 2006 r. nadała mi stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii.

3. informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

2007 – nadal: Instytut Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, Zakład Historii Europy, najpierw jako asystent, do roku 2009 r. jako adiunkt.

2008 – nadal: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. rtm. W. Pileckiego w Oświęcimiu, Instytut Nauk Politycznych im. J. Karskiego (wcześniej Instytut Politologii) jako starszy wykładowca.

2014 – nadal: Zastępca Dyrektora do spraw dydaktyki Instytutu Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

2014 – nadal: Zastępca Dyrektora Instytutu Nauk Politycznych im. J. Karskiego
Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. rtm. W. Pileckiego w Oświęcimiu.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa:

Zgodnie z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach naukowych i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.) jako osiągnięcie stanowiące podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny naukowej, przedstawiam przedsięwzięcie zatytułowane: **Liechtenstein jako europejskie mikropaństwo. Determinanty systemu politycznego, polityki zagranicznej i wewnętrznej.**

Częściami składowymi ww. osiągnięcia są: 2 monografie, 2 artykuły naukowych opublikowane w czasopismach naukowych oraz 10 rozdziałów w pracach zbiorowych, które poświęciłem szczegółowym rozważaniom dotyczącym poszczególnych elementów systemu politycznego Liechtensteinu, a także wybranym aspektem jego polityki zagranicznej i wewnętrznej, ze szczególnym uwzględnieniem czynników wpływających na te zagadnienia. W skład dorobku stanowiącego osiągnięcie naukowe wchodzi zatem następujące pozycje:

Monografie:

1. K. Koźbiał, *System polityczny Księstwa Liechtensteinu*, Kraków 2013, 232 s.
2. K. Koźbiał, W. Stankowski, *Konstytucja Księstwa Liechtensteinu. Naród-państwo-polityka*, Kraków 2009, 124 s.

Artykuły w czasopismach naukowych:

1. K. Koźbiał, *Samorząd lokalny w Liechtensteinie*. „Polityka i Społeczeństwo” 2013, nr 2 (11), s. 54-70.
2. K. Koźbiał, *System partyjny Księstwa Liechtensteinu*. „Politeja” 2011, nr 15, s. 365-392.

Rozdziały w pracach zbiorowych:

1. K. Koźbiał, *Language policy as a key to integration of migrants in Liechtenstein*. [w:] J. Kulpińska, M. Łuźniak-Piecha, D. Praszalowicz (red.), *EuroEmigranci. Młoda polska emigracja w UE jako przedmiot badań psychologicznych, socjologicznych i kulturowych*. Kraków 2015. Dostępny na stronie: <http://www.euroemigranci.pl/dokumenty/pokonferencyjna/Kozbial.pdf>
2. K. Koźbiał, *Liechtenstein wobec Szwajcarii. Konieczność czy związek z rozsądkiem?* [w:] A. Nitszke (red.), *Naturalnie neutralna. Polityka zagraniczna Konfederacji Szwajcarskiej w XXI wieku*. Kraków 2014, s. 67-79.
3. K. Koźbiał, *Metodologiczne aspekty i wyzwania w badaniach nad europejskimi mikropaństwami*. [w:] D. Niedźwiedzki (red.), *Kultura, tożsamość i integracja europejska*. Kraków 2014, s. 293-306,
4. K. Koźbiał, *Stosunki konsularne mikropaństw na przykładzie Księstwa Liechtensteinu*. [w:] P. Czubik, W. Burek, (red.), *Wybrane zagadnienia współczesnego prawa konsularnego (z perspektywy prawa i praktyki międzynarodowej oraz polskiej)*. Kraków 2014, s. 150-160.
5. K. Koźbiał, *Europejskie mikropaństwa w procesie integracji europejskiej. Przykład Liechtensteinu*. [w:] P. Czubik, Z. Mach (red.), *Hereditas Mercaturae. Księga pamiątkowa dedykowana świętej pamięci profesorowi Stanisławowi Miklaszewskiemu*. Kraków 2012, s. 11-26.
6. K. Koźbiał, *Liechtenstein państwem imigrantów*. [w:] M. Buchowski, J. Schmidt (red.), *Imigranci: między integracją a izolacją*. Poznań 2012, s. 75-90.
7. K. Koźbiał, *Unia Europejska a europejskie mikropaństwa. Stosunki obecne i perspektywy na przyszłość*. [w:] J. Jańczak, M. Musiał-Karg (red.), *Granice wewnętrzne i zewnętrzne Unii Europejskiej. Pomiędzy otwartością a izolacją*. Poznań 2011, s. 29-46.
8. K. Koźbiał, *Między Wiedniem a Bernem. Dylematy polityki zagranicznej Liechtensteinu po 1918 roku*. [w:] A. Nowakowski, M. Drozd (red.), *Z tradycji prawa w Polsce. Uwarunkowania prawne w kulturze fizycznej*. Rzeszów 2010, s. 197-217.
9. K. Koźbiał, *Prawa wyborcze kobiet w Liechtensteinie*. [w:] M. Musiał-Karg, B. Secler (red.), *Kobiety we współczesnym świecie*. Poznań 2010, s. 55-76.

10. K. Koźbiał, *Współpraca transgraniczna w rejonie Jeziora Bodeńskiego*. [w:] J. Jańczak, M. Musiał-Karg, L. Wojnicz (red.) *Pogranicze polsko – niemieckie na tle granic i pograniczy europejskich*. Poznań 2010, s. 171-181.

b) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Po uzyskaniu doktora nauk humanistycznych w zakresie historii na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie moje zainteresowania badawcze skoncentrowały się przede wszystkim na obszarze nauk społecznych, na nauce o polityce. Dotyczyły one kilku głównych obszarów zainteresowań, wśród których dominowała problematyka funkcjonowania najmniejszych organizmów państwowych na kontynencie europejskim, szczególnie Księstwa Liechtensteinu. Skupiając się z czasem na tej tematyce zogniskowałem moje dociekania naukowe na m.in. problematyce systemu politycznego Księstwa Liechtensteinu. System ten wykazuje bowiem szczególne cechy pozwalające stwierdzić, iż uprawnienia księcia - głowy państwa - są w przeciwieństwie do innych europejskich monarchii stosunkowo szerokie.

Pierwszą publikacją odnoszącą się do kwestii systemu politycznego Księstwa była praca wydana w 2009 r. przez Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, we współpracy z Witoldem Stankowskim, *Konstytucja Księstwa Liechtensteinu. Naród – państwo – polityka*, s. 124. Celem pracy było dokonanie pierwszego na język polski tłumaczenia konstytucji Liechtensteinu, co miało prekursorski charakter także jeśli chodzi o polskie badania nad europejskimi mikropaństwami, ponieważ dokonania nauki polskiej w tym zakresie były nad wyraz skromne. Oprócz tłumaczenia aktu konstytucyjnego publikacja zawierała charakterystykę zasad konstytucyjnych, którymi kieruje się praktyka ustrojowa podalpejskiego mikropaństwa. Publikacja stanowiła dla mnie wstęp do dalszych dociekań nad systemem politycznym Księstwa, jako całością, i poszczególnymi jego składnikami.

Podsumowaniem moich zainteresowań systemem politycznym Księstw jest monografia *System polityczny Księstwa Liechtensteinu*, opublikowana przez Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie w 2013 r., 232 s. Jej celem jest ukazanie złożoności zagadnienia, wskazanie na najistotniejsze determinanty systemu politycznego oraz jego cechy charakterystyczne, które – zachowując wszelkie proporcje – można wręcz uznać za unikatowe w skali kontynentu.

W monografii skoncentrowałem się na udzieleniu odpowiedzi na pytanie w jakim stopniu system ustrojowy Księstwa podlegał wpływom sąsiedniej Szwajcarii, w jakim był wyrazem odrębnego, niezależnego rozwoju. Próbowałem również wskazać na zmianę pozycji ustrojowej poszczególnych instytucji współtworzących ustrój mikropaństwa, wreszcie odniosłem się do zauważalnych, wg mojej oceny, symptomów wskazujących na możliwą ewolucję systemu politycznego Liechtensteinu. Szczególnie odnosi się to do pewnych zmian, które należy odnotować odnośnie do systemu partyjnego.

To ostatnie pytanie badawcze wydaje się być może najważniejsze, choć również obecnie – po wyborach samorządowych przeprowadzonych w Księstwie w marcu 2015 r. - trudno jednoznacznie potwierdzić trwałość postawionej hipotezy dotyczącej możliwego przekształcenia systemu partyjnego w opisywanym państwie w klasyczny system wielopartyjny. Hipoteza ta, aby mogła zostać zweryfikowana, wymaga bezsprzecznie dalszego śledzenia sytuacji, nawet wybory parlamentarne mające odbyć się w 2017 r. niekoniecznie muszą potwierdzić owo założenie badawcze.

Podjęty temat badawczy uważam za istotny ze względów poznawczych. Jak dotąd w polskojęzycznym piśmiennictwie naukowym doczekał się on tylko jednego opracowania (M. Śmigasiewicz, *System polityczny Księstwa Liechtenstein*, Warszawa 1999), które zarówno ze względu na objętość jak i upływ czasu pod wieloma względami należy uznać za nieaktualne. Za główne uzasadnienie tej oceny uznaję zmiany w konstytucji Liechtensteinu dokonane w 2003 r., które dodatkowo wzmacniały i tak już silną pozycję głowy państwa. Oprócz wymienionej monografii inne publikacje w j. polskim zaledwie dotyczyły problematyki podjętej przeze mnie. W tym kontekście wspomnę jedynie prace Przemysława Osóbki: *Parlamenty Andory, Liechtensteinu, Monako i San Marino*, Warszawa 2007 oraz *Systemy konstytucyjne Andory, Liechtensteinu, Monako, San Marino*, Warszawa 2008. Literatura polskojęzyczna nie jest pod tym względem wyjątkiem, gdyż nawet w języku niemieckim, urzędowym w Liechtensteinie, istnieje zaledwie jedna publikacja, którą można określić mianem kompleksowej: Waschkuhn A., *Politisches System Liechtensteins: Kontinuität und Wandel*. Vaduz 1994. Oprócz niej wiele opracowań, także w formie artykułów naukowych, odnosi się stosunkowo szczegółowo do poszczególnych elementów systemu politycznego Księstwa, m.in. prace Wilfrieda Marxera: *Wahlverhalten und Wahlmotive im Fürstentum Liechtenstein*, Vaduz 2000; *Das Parteiensystem Liechtensteins*, [w:] O. Niedermayer, R. Stöss, M. Haas (red.), *Die Parteiensysteme Westeuropas*, Wiesbaden 2006; *Landtagswahlen 2009: Regierungsbildung und Wählerpräferenzen in Liechtenstein*, BERN 2009.

Źródłową podstawę monografii stanowią liczne akty prawne: konstytucje, tzw. ustawy konstytucyjne wprowadzające zmiany do obowiązującej konstytucji z 1921 r., ustawy dotyczące poszczególnych instytucji władzy państwowej, dokumenty źródłowe, statuty i programy partii politycznych, wybrane mowy tronowe głowy państwa, wreszcie dane statystyczne. Niezwykle pomocne były monografie dotyczące szczegółowej tematyki związanej z tytułem pracy. Były to, z nielicznymi wyjątkami, prace w języku niemieckim, wśród których za najważniejsze uznaję opracowania takich autorów, jak: Wilfried Marxer, Peter Geiger, Rupert Quaderer, Thomas Allgäuer, Victor Menchaca, Norbert Korfmacher i Peter Vogt. Liczne artykuły naukowe stanowiły niezbędne uzupełnienie bibliografii. Podobną rolę odegrały źródła internetowe, przede wszystkim strony internetowe organów państwowych Księstwa, partii politycznych, głównych mediów, jak i te, które wyczerpująco przedstawiały wyniki wyborów na szczeblu ogólnopaństwowym i lokalnym.

Głównym celem monografii było przedstawienie systemu politycznego Liechtensteinu, ze szczególnym zwróceniem uwagi na związki zachodzące między instytucjami wchodzącymi w jego skład oraz wskazaniem na determinanty zmian w systemie. W związku z powyższym starałem się odpowiedzieć na kilka najistotniejszych pytań badawczych: co spowodowało, iż silna pozycja ustrojowa władcy nie została jak dotąd zakwestionowana? co decyduje o stabilności systemu partyjnego w Księstwo z dwoma dominującymi ugrupowaniami? jakie czynniki determinują pozycję rządu i jego kontakty z parlamentem? jaką rolę w systemie politycznym odgrywają organy władzy lokalnej? jakie jest znaczenie w Liechtensteinie instytucji demokracji bezpośredniej? na ile silna jest rola Kościoła katolickiego jako swoistej grupy interesu? jakie determinanty mogą mieć wpływ na ewolucję systemu politycznego mikropaństwa w przyszłości?

Krytycznej weryfikacji poddałem kilka hipotez badawczych: po pierwsze, pozycja głowy państwa jest ustabilizowana a obywatele Księstwa z powodu m.in. z szacunku dla tradycji nie życzą sobie zmian w tym zakresie (czemu dali wyraz wielokrotnie podczas referendum). Po drugie, stabilność systemu w dużej mierze jest pochodną wysoko rozwiniętej gospodarki, nastawionej na eksport, w związku z czym od lat 70. Księstwo prowadzi zauważalnie aktywną politykę zagraniczną. Po trzecie, na stabilność systemu partyjnego wpływa przede wszystkim wysoki 8-procentowy próg wyborczy, który najczęściej stanowił zaporę nie do przebicia dla nowych ugrupowań politycznych biorących udział w wyborach. Po czwarte, obywatele korzystając stosunkowo często z instrumentów demokracji bezpośredniej dokonywali przemyślanych decyzji, przyczyniając się konstruktywnie do

stabilizacji systemu. Po piąte, zmianom w systemie politycznym mogłyby służyć dopiero takie decyzje jak: 1) obniżenie wspomnianego wysokiego progu wyborczego, 2) przyznanie praw wyborczych osobom mieszkającym w Księstwie, lecz nie posiadającym obywatelstwa. Oba warunki uważam obecnie za niemożliwe do spełnienia, choć pierwszy z nich wydaje się bardziej prawdopodobny.

W celu udzielenia odpowiedzi na pytania badawcze, oraz aby dokonać weryfikacji hipotez, zastosowałem kilka metod i technik badawczych. Wśród nich należy wymienić metodę komparatystyczną, mającą na celu przedstawienie podobieństw i różnic między poszczególnymi zjawiskami czy procesami – związanymi w tym przypadku z systemem politycznym Liechtensteinu. Szerokie zastosowanie znalazła metoda instytucjonalno-prawna, która umożliwiła mi szczegółową analizę aktów prawnych stanowiących w praktyce podstawę ustroju opisywanego państwa. Z kolei skorzystanie z analizy decyzyjnej miało na celu przedstawienie procesów decyzyjnych mających miejsce w ramach systemu politycznego, które to procesy w Liechtensteinie wydają się w pewnych momentach niezbyt łatwe do precyzyjnego określenia. W monografii wzięłem także pod uwagę metodę analizy historycznej. Okazała się ona niezbędna, aby nakreślić rys historyczny analizowanych procesów, będących wyrazem rozwoju określonych zdarzeń wpływających na ewolucję ustroju. W pracy wykorzystałem poza tym metodę statystyczną – związaną z odczytaniem konsekwencji wpływających z wyników poszczególnych wyborów, a także metodę analizy zawartości dokumentów. Te stanowiły bowiem szeroką podstawę powstania opracowania.

Struktura książki ma charakter problemowy. Składa się ze wstępu, 5 rozdziałów z podrozdziałami, zakończenia, bibliografii, spisu map, ilustracji i tabel oraz wykazu skrótów. Rozdział pierwszy zawiera przedstawienie zarysu historii politycznej Liechtensteinu. Przedstawiłem w nim najstarsze akty ustrojowe wpływające na system polityczny w państwie oraz zwróciłem uwagę na przełomowe momenty w powstawaniu tegoż systemu, w tym głównie fakt wyodrębnienia się mikropaństwa jako niezależnego bytu. Rozważania doprowadziłem do czasów współczesnych.

W rozdziale drugim przybliżyłem konstytucję Księstwa Liechtensteinu z 1921 r. Poświęciłem miejsce zarówno genezie tegoż aktu prawnego, jak też ewolucji jej treści. Konstytucja była wielokrotnie nowelizowana (do 2011 r. 40 razy), choć znaczenie owych zmian było różne. Z powodu istotności wyraźnie wyodrębniłem zmiany wprowadzone w 2003 r. Najrozleglejszy z podrozdziałów dotyczy zasad konstytucyjnych i ich treści. Poprzez zaznaczenie kolejnego podrozdziału podkreśliłem znaczenie instytucji demokracji

bezpośredniej w Liechtensteinie. Stwarzają one obywatelom sposobność do uczestnictwa w sprawowaniu władzy w państwie. Niewątpliwie rozwiązanie to znalazło zastosowanie w Księstwie pod wpływem szwajcarskim, jedynie w Helwecji instrumenty te stosowane są częściej.

Kolejny rozdział pracy, najobszerniejszy, dotyczy instytucji władzy państwowej. Przybliżyłem takie instytucje, jak: głowa państwa, parlament, rząd, organy władzy sądowniczej oraz władzę na poziomie lokalnym. Odnośnie do każdej z nich nakreśliłem genezę, sposób wyłaniania, kompetencje a także praktykę działania. Za niezbędne, z punktu widzenia funkcjonowania systemu, uznałem omówienie wzajemnych zależności. Warto zauważyć, że książkę z racji posiadanych uprawnień jest bez wątpienia najważniejszym elementem systemu. Jego kompetencje – gdyby porównać je z innymi monarchiami europejskimi – są rozległe, ale jednocześnie poszczególni władcy korzystali z ich pełni w sposób niezwykle powściągliwy. Tym samym przykłady konfrontacji z innymi instytucjami miały miejsce bardzo rzadko. Liechtenstein, w mojej opinii, stanowi przykład demokracji deliberatywnej, w której decyzje zapadają na drodze konsensusu.

Czwarty rozdział monografii wypełniają rozważania związane z systemem partyjnym Księstwa. Posiada on określone, specyficzne cechy, do których zaliczyłem: stosunkowo późne wykształcenie się (w porównaniu tak do sąsiadów, jak reszty kontynentu), daleko posunięta stabilność (ugrupowania powstałe po I wojnie światowej przetrwały do dziś), trudność w uzyskaniu przez nowe ugrupowania poparcia umożliwiającego uzyskanie miejsce w parlamencie (z powodu wysokiego progu wyborczego) wreszcie system współrzędów dwóch największych partii (tzw. Koopposition) praktykowany w Księstwie w latach 1939-1997 i od 2005 r.

Ostatni rozdział pracy poświęciłem grupom interesu odgrywającym w Liechtensteinie również zauważalną rolę. Są one, co może wydać się zaskakujące, stosunkowo liczne, a za jedną z najbardziej wpływowych uznałem Kościół katolicki, którego rola jest ugruntowana od wielu lat. Jednak także pod tym względem system polityczny Księstwa ulega zmianom. Od 2011 r. tradycyjne święto narodowe (15 sierpnia) nie rozpoczyna się, jak wcześniej, od mszy świętej, co stanowi wyraz zmian w stosunkach państwo-Kościół.

W zakończeniu dokonałem wyliczenia najistotniejszych cech charakterystycznych systemu politycznego analizowanego państwa. Jak zaznaczyłem, mimo widocznej stabilności wykazuje on pewne symptomy, które są podstawą do sformułowania wniosku o możliwej w przyszłości zmianie. Dotyczy to przede wszystkim systemu partyjnego. Według mojej oceny

nie można jeszcze mówić o potwierdzeniu tego założenia. W wyborach parlamentarnych w 2013 r. próg wyborczy przekroczyła grupa wyborców określająca się jako „Niezależni” (nie uważającą się za partię polityczną) zdobywając 4 mandaty, co należy uznać za niewątpliwy sukces i wyłom w dotychczasowych elekcjach parlamentarnych. Sukces ten nie został potwierdzony w wyborach lokalnych w 2015 r., podczas których przedstawiciele „Niezależnych” zdobyli jedynie nieliczne miejsca w radach gmin.

W pracy zawarłem ilustracje, tabele i mapy. Ich wykorzystanie możliwe było dzięki współpracy z Archiwum Państwowym w Vaduz. Kooperacja ta będzie się zapewne rozwijać w przyszłości bowiem w dalszym ciągu zamierzam zajmować się m.in. tematyką związaną z Liechtensteinem, jako przykładem europejskiego mikropaństwa.

Odniesienia do szczegółowych zagadnień, związanych z systemem politycznym Liechtensteinu, znalazły się w kolejnych dwóch artykułach opublikowanych przez mnie w czasopiśmie politologicznym oraz w jednym rozdziale zawartym jak w pracy zbiorowej:

1. K. Koźbiał, *Prawa wyborcze kobiet w Liechtensteinie*. [w:] M. Musiał-Karg, B. Secler (red.), *Kobiety we współczesnym świecie*. Poznań 2010, s. 55-76.
2. K. Koźbiał, *System partyjny Księstwa Liechtensteinu*. „Politeja” 2011, nr 15, s. 365-392.
3. K. Koźbiał, *Samorząd lokalny w Liechtensteinie*. „Polityka i Społeczeństwo” 2013, nr 2 (11), s. 54-70.

W każdym z nich podjąłem tematykę do tej pory nie analizowaną w polskich badaniach politologicznych. Pierwszy z nich dotyczył praw wyborczych kobiet w Liechtensteinie. Zagadnienie to jest interesujące m.in. z tego powodu, że kobiety uzyskały pełnię praw wyborczych na szczeblu ogólnopaństwowym dopiero w 1984 r. (wcześniej posiadały je na szczeblu lokalnym), najpóźniej w Europie (nie licząc jednego ze szwajcarskich kantonów). Celem artykułu była próba odpowiedzi na pytanie co powodowało tak późną decyzję pod tym względem i z jakiego powodu także pod innymi względami pozycja kobiet daleka była od równoprawnej względem mężczyzn. W konkluzjach wskazałem, iż wytłumaczenia należy szukać zarówno w uwarunkowaniach politycznych, społecznych a nawet gospodarczych. Wykorzystując m.in. metodę statystyczną wykazałem, iż na tle obszarów sąsiadujących z Księstwem obecnie udział kobiet w życiu politycznym w Liechtensteinie nie jest zauważalnie niższy. Trudno zatem byłoby mówić o specyfice wyłącznie mikropaństwa w tym zakresie.

Artykuł opublikowany w „Politeji” dotyczył przedstawienia narodzin, rozwoju oraz stanu aktualnego systemu partyjnego w Liechtensteinie. Odnosząc się do kwestii zarówno definicyjnych, jak i do kryteriów pozwalających na klasyfikowanie systemów partyjnych przyjąłem założenie badawcze, iż system partyjny mikropaństwa jest systemem dwuipółpartyjnym. Hipoteza ta została pozytywnie zweryfikowana w artykule. Nie wykluczyłem dalszej ewolucji systemu, choć dominująca pozycja dwóch głównych ugrupowań wydaje się nie do podważenia w przewidywalnej przyszłości.

Z kolei artykuł opublikowany w 2013 r. w „Polityce i Społeczeństwie” odnosił się do zagadnienia samorządu lokalnego. Scharakteryzowałem w nim zarówno podstawy prawne funkcjonowania samorządności w Księstwie jak i wskazałem na jego najbardziej charakterystyczne cechy. W państwie o małym obszarze i niewielkiej liczbie ludności analizowanie relacji między władzą centralną a lokalną nabiera dodatkowego znaczenia. Liechtenstein jest przykładem państwa, w którym ta ostatnia posiada istotne znaczenie, ugruntowane historycznie. Gminy stanowią ważny punkt odniesienia dla mieszkańców, nie przypadkowo posiadanie obywatelstwa gminy jest warunkiem niezbędnym dla posiadania obywatelstwa Księstwa. Autonomia gmin oparta jest także o podstawy ekonomiczne a konstytucja przyznaje gminom prawo – co godne podkreślenia – wystąpienia z państwa.

Pragnę nadmienić, iż tematyka dotycząca poszczególnych kwestii odnoszących się do problematyki systemu politycznego Liechtensteinu stanowiła temat moich kilku wystąpień podczas konferencji i seminariów naukowych zarówno krajowych, jak i zagranicznych, podczas których albo przedstawiałem wyniki swych badań, albo zabierałem głos w dyskusji. Miało to miejsce podczas następujących konferencji:

- Międzynarodowe Seminarium Naukowe „*Swiss Sonderfall. Rozważania nad ustrojem politycznym, neutralnością, polityką zagraniczną i mediami w Szwajcarii*”. Wrocław, 12 czerwca 2014 r. Organizatorzy: Grupa Badawcza „Inicjatywa Helwecka”, Uniwersytet Wrocławski. Referat: *Wpływ szwajcarskich rozwiązań ustrojowych na system polityczny Liechtensteinu*.
- Międzynarodowe Seminarium Naukowe „*Direct Democracy in Switzerland and beyond. Experiences and prospects*”. Poznań, 5 grudnia 2013 r. Organizatorzy: Grupa Badawcza Inicjatywa Helwecka, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Ambasada Szwajcarii w Polsce. Referat: *Direct Democracy in Liechtenstein*.

- „II Kongres Politologiczny. Polska i Europa wobec wyznań współczesnego świata”. Poznań, 19-21 września 2012 r. Organizator: Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Referat: *Samorząd lokalny w Liechtensteinie*.
- X Europejska Konferencja Naukowa „*Europa XXI wieku. Nowe państwa członkowskie UE. Bilans doświadczeń i najważniejsze wyzwania*”. Słubice, 4-5 lutego 2010 r. Organizator: Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Referat: *Prawa wyborcze kobiet w Liechtensteinie. Zarys problematyki*.
- Międzynarodowa konferencja naukowa „*Europäischer Föderalismus im Licht der Verfassungsgeschichte*”. Bendorf (Liechtenstein), 18-19 września 2009 r. Organizator: Liechtenstein – Institut w Bendorf [głos w dyskusji].

Kolejnym fragmentem osiągnięcia, stanowiącego podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego, jest 9 rozdziałów zawartych w opracowaniach zbiorowych. Odnoszą się one do kwestii wewnętrznych i zewnętrznych związanych z funkcjonowaniem państwa liechtensteińskiego. Do tej grupy zaliczam następujące prace:

1. K. Koźbiał, *Language policy as a key to integration of migrants in Liechtenstein*. [w:] J. Kulpińska, M. Łuźniak-Piecha, D. Praszalowicz (red.), *EuroEmigranci. Młoda polska emigracja w UE jako przedmiot badań psychologicznych, socjologicznych i kulturowych*. Kraków 2015. Dostępny na stronie: <http://www.euroemigranci.pl/dokumenty/pokonferencyjna/Kozbial.pdf>
2. K. Koźbiał, *Liechtenstein wobec Szwajcarii. Konieczność czy związek z rozsądkiem?* [w:] A. Nitszke (red.), *Naturalnie neutralna. Polityka zagraniczna Konfederacji Szwajcarskiej w XXI wieku*. Kraków 2014, s. 67-79.
3. K. Koźbiał, *Metodologiczne aspekty i wyzwania w badaniach nad europejskimi mikropaństwami*. [w:] D. Niedźwiedzki (red.), *Kultura, tożsamość i integracja europejska*. Kraków 2014, s. 293-306,
4. K. Koźbiał, *Stosunki konsularne mikropaństw na przykładzie Księstwa Liechtensteinu*. [w:] P. Czubik, W. Burek, (red.), *Wybrane zagadnienia współczesnego prawa konsularnego (z perspektywy prawa i praktyki międzynarodowej oraz polskiej)*. Kraków 2014, s. 150-160.
5. K. Koźbiał, *Europejskie mikropaństwa w procesie integracji europejskiej. Przykład Liechtensteinu*. [w:] P. Czubik, Z. Mach (red.), *Hereditas Mercaturae. Księga*

KK

pamiątkowa dedykowana świętej pamięci profesorowi Stanisławowi Miklaszewskiemu.
Kraków 2012, s. 11-26.

6. K. Koźbiał, *Liechtenstein państwem imigrantów*. [w:] M. Buchowski, J. Schmidt (red.), *Imigranci: między integracją a izolacją*. Poznań 2012, s. 75-90.
7. K. Koźbiał, *Unia Europejska a europejskie mikropaństwa. Stosunki obecne i perspektywy na przyszłość*. [w:] J. Jańczak, M. Musiał-Karg (red.), *Granice wewnętrzne i zewnętrzne Unii Europejskiej. Pomiędzy otwartością a izolacją*. Poznań 2011, s. 29-46.
8. K. Koźbiał, *Między Wiedniem a Bernem. Dylematy polityki zagranicznej Liechtensteinu po 1918 roku*. [w:] A. Nowakowski, M. Drozd (red.), *Z tradycji prawa w Polsce. Uwarunkowania prawne w kulturze fizycznej*. Rzeszów 2010, s. 197-217.
9. K. Koźbiał, *Współpraca transgraniczna w rejonie Jeziora Bodeńskiego*. [w:] J. Jańczak, M. Musiał-Karg, L. Wojnicz (red.) *Pogranicze polsko – niemieckie na tle granic i pograniczy europejskich*. Poznań 2010, s. 171-181.

Kilka z tych artykułów dotyczy zewnętrznych relacji podalpejskiego państwa. Stanowi ono typowy przykład mikropaństwa europejskiego, które z powodu swych niewielkich rozmiarów i znikomej liczby ludności w praktyce zdane jest na bliską współpracę polityczną i gospodarczą z większym sąsiadem. Do zakończenia I wojny światowej Liechtenstein utrzymywał bliskie powiązania z Austrią, lecz w konsekwencji przegranej przez nią wojny dokonał reorientacji swej polityki zagranicznej. Stosując przede wszystkim metodę historyczną, i opierając się również na materiałach zgromadzonych w Archiwum Państwowym w Vaduz, przedstawiłem w artykule z 2010 r. zasadnicze powody wpływające na decyzję rządu w Vaduz dotyczącą reorientacji polityki zagranicznej i zwrócenia się w kierunku Szwajcarii. Decydowały o tym względy gospodarcze, polityczne oraz społeczne ponieważ obywatele Księstwa - wówczas ubogiego państwa – znajdowali sezonowe zatrudnienie właśnie u zachodniego sąsiada. Zmiana polityki zagranicznej Księstwa była przemyślanym procesem, który z czasem nabrał cech trwałości. Umowy podpisane na początku lat 20. XX stulecia (np. porozumienie o unii celnej, umowa o reprezentowaniu przez dyplomację szwajcarską) stanowią podstawę wzajemnych kontaktów także obecnie.

Niektóre z wątków wspomnianych w przywołanym artykule rozwijałem w kolejnych pracach. Rozważania zatytułowane *Liechtenstein wobec Szwajcarii. Konieczność czy związek z rozsądkiem?* były próbą odpowiedzi na ile zbliżenie z zachodnim sąsiadem stanowi wybór

wynikający z rozsądku, a na ile jest wyrazem konieczności. W konkluzji artykułu uznałem za właściwe sformułowanie, iż można mówić o wyborze cechującym się rozsądkiem, tym bardziej, iż w ciągu ostatnich dwóch dziesięcioleci Księstwo zaangażowało się w proces integracji Starego Kontynentu zostając członkiem Europejskiego Obszaru Gospodarczego. Pochodną tego ostatniego jest bez wątpienia silniejsze związanie się z Unią Europejską, w przeciwieństwie do Szwajcarii. Tym samym, w mojej opinii, Liechtenstein nie jest już „skazany” na bliskie związki z Helwecją. Związki ze Szwajcarią – odnoszące się do reprezentowania dyplomatycznego – stanowiły temat artykułu *Stosunki konsularne mikropaństw na przykładzie Księstwa Liechtensteinu*. Rozwiązania stosowane przez władze mikropaństwa w tym zakresie nie odbiegają od praktyki stosowanej przez inne państwa o niewielkich rozmiarach. W konsekwencji jedynie w 8 miejscach, tam gdzie uznano, iż interesy Księstwo są najbardziej żywotne, Liechtenstein posiada własne placówki dyplomatyczne. W pozostałych jest reprezentowany przez Berno (lub jeśli ono nie posiada tam odpowiednich placówek przez Austrię). Owe powiązania podyktowane są także czynnikami ekonomicznymi – utrzymanie licznych placówek dyplomatycznych i konsularnych przez państwo o niewielkich rozmiarach byłoby zbyt kosztowne. W Liechtensteinie, co przedstawiłem w przywołanym artykule, mają siedziby przede wszystkich placówki konsularne kilkudziesięciu państwa. Z reguły obszar Księstwa objęty jest działalnością ambasad zlokalizowanych w Bernie.

W dwóch artykułach przedstawiłem również odniesienie Liechtensteinu do procesu integracji europejskiej. W pierwszym przypadku (*Unia Europejska a europejskie mikropaństwa. Stosunki obecne i perspektywy na przyszłość*) skupiłem się na kontaktach między mikropaństwami kontynentu a Unią Europejską (Księstwo było jedynie jedną z egzemplifikacji), potwierdzając hipotezę badawczą, że wprawdzie żadne z tych państw jak dotąd nie wystąpiło z wnioskiem o członkostwo w organizacji, lecz na przestrzeni lat ich udział w procesie integracji staje się coraz bardziej zauważalny. Z kolei w drugim artykule (*Europejskie mikropaństwa w procesie integracji europejskiej. Przykład Liechtensteinu*) przedstawiłem stopniowy wzrost zaangażowania Liechtensteinu w proces integracji Starego Kontynentu. Było to związane m.in. z „otwarcie” w zakresie polityki zewnętrznej tego państwa. Z drugiej strony integracja była dla Księstwa istotna przede wszystkim z ekonomicznego punktu widzenia, umożliwiając dostęp do szerokiego rynku zbytu towarów. Równocześnie proces ten stwarzał dla tegoż państwa nowe możliwości działań zewnętrznych,

nie skazując Liechtensteinu na związki ze Szwajcarią. Zagadnienia te planuję rozwijać także w przyszłych publikacjach.

Liechtenstein prowadzi także aktywną politykę w regionie Jez. Bodeńskiego, co przedstawiłem w mojej publikacji z 2010 r. Mimo braku bezpośredniego dostępu do tego akwenu Księstwo jest członkiem Euregio Bodensee, Rady Jez. Bodeńskiego i Komisji Parlamentarnej Jez. Bodeńskiego. U podstaw tego zaangażowania stała chęć ochrony zasobów akwenu, istotnego także jako rezerwuuar wody pitnej. Jednym z katalizatorów kooperacji była bliskość kulturowa, językowa i polityczna zaangażowanych stron.

W dwóch artykułach: *Liechtenstein państwem imigrantów* oraz *Language policy as a key to integration of migrants in Liechtenstein* odniosłem się do ważnego zagadnienia polityki wewnętrznej Księstwa, które wywiera także wpływ na jego relacje zewnętrzne. Czynnikiem tym są obcokrajowcy, którzy według obecnych danych (stan na 31 grudnia 2014 r.) stanowią 33,7% mieszkańców podalpejskiej monarchii. Ich liczebny wzrost był wynikiem procesu, związanego m.in. z rozwojem gospodarczym państwa. Wzorując się na przykładzie Helwecji, ale wprowadzając także własne elementy, władze Księstwa wykształciły politykę integracyjną, której celem jest stopniowe włączanie przybyszów z zewnątrz w strukturę społeczną. Istotną składową tych działań jest „polityka językowa” zakładająca konieczność opanowania przez przybyszów języka urzędowego na odpowiednim poziomie aby móc funkcjonować w życiu społecznym. Zagadnienie to poruszam w artykule angielskojęzycznym. Prawie 60% obcokrajowców w Liechtensteinie stanowią przybysze z innych państw niemieckojęzycznych, odsetek ten ma jednak tendencję spadkową, co może stawiać przed tym państwem kolejne wyzwania. Z drugiej strony warto zauważyć, iż niewielkie państwo jest skazane na cudzoziemców z uwagi na gospodarkę. Ponad połowę miejsc pracy oferowanych przez firmy działające w Księstwie zajmują bowiem obcokrajowcy, ich brak mógłby wywołać prawdziwy paraliż gospodarki.

Rozwój badań nad europejskimi mikropaństwami wymaga także uściślenia metod stosowanych w tychże dociekaniach oraz zdefiniowania stosowanych pojęć. Stawiając hipotezę, iż najmniejsze organizmy polityczne mimo swych niewielkich rozmiarów stanowią ważny podmiot stosunków międzynarodowych ustosunkowałem się do wyzwań w eksploracji nad nimi w artykule *Metodologiczne aspekty i wyzwania w badaniach nad europejskimi mikropaństwami*. Tamże odniosłem się do konieczności precyzyjnego sformułowania czym jest mikropaństwo, proponując, aby w rozważaniach odnoszących się do Europy stosować je wobec państw mniejszych powierzchniowo niż 1 tys. km² i liczących mniej niż 100 tys.

ludności. Dokonałem oceny użyteczności znanych w naukach o polityce metod i technik badań zwracając uwagę, iż część z nich znajduje odnośnie do mikropaństw stosunkowo szersze zastosowanie. W artykule tym sformułowałem również katalog pytań nadawczych, które w mojej opinii powinno się stawiać w badaniach nad tą grupą państw, wykazującą bez wątpienia określoną specyfikę. Swoje przemyślenia zawarte w przywołanym artykule uznaję za istotne z punktu widzenia uporządkowania wyzwań metodologicznych stojących przed badaczami mikropaństw.

Wyniki dociekań badawczych, związanych z zagadnieniami polityki wewnętrznej i zewnętrznej Liechtensteinu, miałem także okazję zaprezentować podczas kilku wystąpień konferencyjnych:

- Konferencja Naukowa „50 lat Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych – praktyka i aktualne wyzwania”. Kraków, 13-15 listopada 2013 r. Organizator: Instytut Europeistyki UJ. Referat: *Stosunki konsularne mikropaństw na przykładzie Księstwa Liechtensteinu.*
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Młoda polska emigracja w UE jako przedmiot badań psychologicznych, socjologicznych i kulturowych. EuroEmigranci.PL”. Kraków, 23-24 września 2013 r. Organizatorzy: Polska Akademia Umiejętności, Polski Uniwersytet na Obczyźnie. Referat: *Polityka językowa jako element polityki integracyjnej wobec migrantów w Liechtensteinie.*
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Naturalnie neutralna. Polityka zagraniczna Konfederacji Szwajcarskiej”. Kraków, 7 marca 2013. Organizatorzy: Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych UJ, Koło Studentów Stosunków Międzynarodowych UJ. Referat: *Liechtenstein wobec Szwajcarii – konieczność czy związek z rozsądkiem?*
- XIII Europejska Konferencja Naukowa „Europa i Unia Europejska wobec kryzysu. Diagnozy, rozwiązania i scenariusze na przyszłość”, Słubice, 7-8 lutego 2013 r., Organizatorzy: Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Collegium Polonicum w Słubicach. Referat: *Stosunki Vaduz - Berno a udział Liechtensteinu w procesie integracji europejskiej. Możliwe scenariusze na przyszłość.*
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Współczesne migracje i ich konsekwencje w perspektywie interdyscyplinarnej: między izolacją a integracją”, Będlewo k. Poznania, 24-26 maja 2012 r. Organizator: Komitet Nauk Etnologicznych PAN, Centrum Badań

Migracyjnych UAM, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM. Referat: *Liechtenstein państwem migrantów*.

- „III Ogólnopolskie Warsztaty Metodologiczne dla Doktorantów i Habilitantów”, Warszawa, 19-20 kwietnia 2012 r. Organizator: Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Referat: *Polityka zagraniczna Liechtensteinu po 1945 roku*.
- Ogólnopolska Konferencja Naukowa „*Granice wewnętrzne i zewnętrzne Unii Europejskiej. Pomiędzy otwartością i izolacją*”, Słubice, 17-18 czerwca 2010 r. Organizatorzy: Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Collegium Polonicum w Słubicach. Referat: *Unia Europejska a europejskie mikropaństwa. Stosunki obecne i perspektywy na przyszłość*.
- II Międzynarodowa Konferencja Naukowa „*Pogranicze polsko – niemieckie po roku 2004. Doświadczenia europejskich regionów granicznych*”, Kulice k. Szczecina, 24-25 czerwca 2009 r. Organizatorzy: Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Szczeciński. Referat: *Współpraca transgraniczna w rejonie Jeziora Bodeńskiego*.

Pragnę dodać, iż zaawansowane badania nad Liechtensteinem nie byłyby zapewne możliwe bez uzyskanych grantów i stypendiów badawczych. W latach 2009-2014 kilkakrotnie gościłem w Liechtensteinie realizując 3 projekty, w tym jeden grant międzynarodowy, 1 projekt badawczy i 1 projekt mający na celu ukształtowanie warsztatu metodologicznego. Projekty te opisuję szczegółowo w załączniku nr 7. Pobyty w Liechtensteinie wyrażały się współpracą przede wszystkim z Liechtenstein-Institut w Bendorf oraz z Archiwum Państwowym w Vaduz. Podczas obecności w tym państwie przeprowadziłem także wywiady z tamtejszymi parlamentarzystami, co zamierzam wykorzystać w przyszłych publikacjach.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

5.1. Pozostałe obszary zainteresowań naukowych i osiągnięcia w tym zakresie

Moje pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze przedstawiam zgodnie z wymogami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011

r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz.U. Nr 196, poz. 1165).

- a) **Kryteria osiągnięć w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta obejmują, § 3, pkt. 2 ww. rozporządzenia, w obszarze nauk społecznych – autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie *Journal Citation Reports (JCR)* lub na liście *European Reference Index for the Humanities (ERIH)*.**

Specyfika moich zainteresowań badawczych i naukowych powoduje, iż w zakresie nauk politycznych, do których należą aspekty związane z systemem politycznym Liechtensteinu, główne publikatory moich prac to monografie oraz czasopisma naukowe o zasięgu przede wszystkim krajowym, znajdujące się na liście czasopism B, publikowanej przez MNiSW.

- b) **Kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta, zgodnie z § 4 ww. rozporządzenia, we wszystkich obszarach wiedzy.**
- 1) *autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w § 3, dla danego obszaru wiedzy oraz*
- 2) *autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych.*

Moje pozostałe, poza wymienionymi wcześniej, osiągnięcia naukowe omawiam wspólnie dla punktów 1 i 2. W praktyce skoncentrowały się one na trzech kierunkach badawczych, w ramach których redagowałem 2 prace zbiorowe (w jednym przypadku byłem współredaktorem), opublikowałem 2 rozdziały w podręcznikach (jeden jako współautor). Opublikowałem ponadto 11 artykułów i rozdziałów w pracach zbiorowych (3 jako współautor), z tego 1 w języku angielskim. Byłem również autorem 33 haseł w leksykonie.

Pierwszy, najobszerniejszy, z moich dodatkowych kierunków badań dotyczy wybranych zagadnień integracji europejskiej, w szczególności potencjalnego rozszerzenia

Unii Europejskiej w kierunku Bałkanów Zachodnich, oraz regionalnym aspektem integracji. W ramach tego obszaru eksploracji opublikowałem 1 rozdział w podręczniku:

1. K. Koźbiał, M. Natanek, *Historia integracji europejskiej*. [w:] P. Filipek (red.), *Unia Europejska u progu polskiej Prezydencji*. Kraków 2011, s. 11-24,

oraz 8 artykułów i rozdziałów w monografiach:

1. K. Koźbiał, *The Visegrad Group countries and the Western Balkans states. Pre-accession experiences and proposals for Macedonia*. [w:] V. Gulevska, D. Petrovski, M. Szyszka, Ł. Tomczyk (red.), *Modern social and educational challenges and phenomena. Polish and Macedonian perspective*. Bielsko-Biała, Bitola 2015.
2. K. Koźbiał, *Inicjatywa naddunajska UE. Nowy plan Tardieu? „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”* 2012, nr 1, s. 193-210.
3. K. Koźbiał, M. Natanek, *Jaki model integracji? U źródeł zjednoczonej Europy*, [w:] K. A. Wojtaszczyk, Ł. Zamęcki (red.), *Integracja europejska. Ćwiczenia*. Warszawa 2012, s. 35-42.
4. K. Koźbiał, M. Natanek, *Powstanie EFTA jako przykład rozbieżności interesów ekonomicznych państw europejskich po II wojnie światowej*, [w:] K. A. Wojtaszczyk, Ł. Zamęcki (red.), *Integracja europejska. Ćwiczenia*. Warszawa 2012, s. 43-50.
5. K. Koźbiał, M. Natanek, *Głosowanie w Radzie Unii Europejskiej*, [w:] K. A. Wojtaszczyk, Ł. Zamęcki (red.), *Integracja europejska. Ćwiczenia*. Warszawa 2012, s. 67-74.
6. K. Koźbiał, *Współpraca transgraniczna w rejonie Jeziora Bodeńskiego*, [w:] J. Jańczak, M. Musiał-Karg, L. Wojnicz (red.) *Pogranicze polsko – niemieckie na tle granic i pograniczy europejskich*. Poznań 2010, s. 171-181.
7. K. Koźbiał, *Unia Europejska jako czynnik stabilizacyjny na Bałkanach. Stan obecny i wyzwania na przyszłość*, [w:] J. Knopek (red.), *Unia Europejska jako współczesny aktor stosunków międzynarodowych*. Toruń 2009, s. 367-382.
8. K. Koźbiał, *Chorwacka droga do Unii Europejskiej. Między niepodległością a współczesnością*, [w:] P. Czubik (red.), *Balkany u progu zjednoczonej Europy*. Kraków 2008, s. 37-54.

Warto nadmienić, iż trzy z tych pozycji (we współautorstwie z M. Natankiem) dotyczyły metodyki nauczania w zakresie studiów europejskich. Były one propozycjami swoistych scenariuszy zajęć dla studentów, adresowanych do wykładowców akademickich.

Kwestie dotyczące integracji Starego Kontynentu były też tematyką dwóch raportów eksperckich przygotowanych w 2010 r. dla Rady Europy we współpracy z Instytutem Socjologii Międzynarodowej w Gorizii (Włochy). Ich spis znajduje się w wykazie publikacji (załącznik nr 4).

W ramach prac zespołu badawczego stworzonego w Instytucie Europeistyki pod kierownictwem prof. dr hab. Witolda Stankowskiego (2009-2011) opublikowałem 33 hasła słownikowe w publikacji W. Stankowski (red.), *Europeistyka. Leksykon*, Warszawa 2011. Szczegółowy wykaz opracowanych haseł zamieszczam w załączonym spisie publikacji [załącznik nr 4].

Drugi z moich dodatkowych kierunków zainteresowań badawczych dotyczył mniejszości narodowych, ich statusu, praw i funkcjonowania w przypadku 3 państw europejskich: Polski, Niemiec i Rumunii. Zainteresowania te były poniekąd kontynuacją badań podjętych przed laty w pracy doktorskiej, która także dotyczyła mniejszości narodowych. W ramach tego obszaru opublikowałem 2 rozdziały w monografiach:

1. K. Koźbiał, *Szkolnictwo dla mniejszości niemieckiej na Ziemi Kłodzkiej w latach 1950-1960*, [w:] R. Gładkiewicz, O. Felcman, *Historyczne i współczesne problemy Ziemi Kłodzkiej. Studia i materiały*. Wrocław-Kłodzko-Praga 2015, s. 185-206.
2. K. Koźbiał, *Mniejszości narodowe w Niemczech. Stan obecny i perspektywy na przyszłość*, [w:] E. Godlewska, M. Lesińska-Staszczuk (red.), *Mniejszości narodowe w państwach Unii Europejskiej. Stan prawny i faktyczny*. Lublin 2013, s. 41-60.

oraz 1 artykuł w czasopiśmie naukowym:

1. K. Koźbiał, *Ugrupowania polityczne mniejszości narodowych w Rumunii. Przykład Węgrów i Niemców*. „Przegląd Politologiczny” 2014, nr 2, s. 37-52.

Trzecia z przestrzeni badawczych, poza obszarem omówionym w punkcie 4 autoreferatu, związana była z zagadnieniami systemów politycznych państw europejskich. W ramach tego obszaru byłem współredaktorem naukowym publikacji powstałej z inicjatywy Ambasady Konfederacji Szwajcarskiej w Warszawie: K. Koźbiał, M. Góra (red.), *Demokracja bezpośrednia. Szwajcarska demokracja modelem dla XXI wieku?* Warszawa 2011. Poza tym opublikowałem rozdział w podręczniku adresowanym do studentów tzw. studiów wyszehradzkich, prowadzonych przez Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego: K. Koźbiał, *The Party System of the Czech Republic*. [w:] G. Pożarlik (ed.), *Joint Second Cycle Degree in International Relations: Europe in the Visegrad Perspective. On-line Reader*. Kraków 2014, s. 131-147. Dostępne

online: https://visegradstudies.files.wordpress.com/2015/01/visegrad-reader-2014_pr.pdf. Pod moją redakcją ukazała się również monografia, w ramach serii wydawniczej zapoczątkowanej w PWSZ im. rtm. W. Pileckiego w Oświęcimiu: K. Koźbial (red.), *Europa Środkowa. Central Europe*. T. III: *Instytucje demokracji bezpośredniej, zagadnienia systemów politycznych i współpracy regionalnej w Europie Środkowej*. Oświęcim 2015. W tymże tomie opublikowałem rozdział *Instrumenty demokracji bezpośredniej w praktyce ustrojowej Republiki Austrii*, s. 43-66.

Tematyka poruszana w wymienionych trzech obszarach zainteresowań była przedstawiona także na konferencjach naukowych, m.in.:

- II Międzynarodowa Konferencja Naukowa „*Europa Środkowa. 10 lat po akcesji do Unii Europejskiej*”. Oświęcim, 8 grudnia 2014 r. Organizatorzy: PWSZ im. rtm. W. Pileckiego w Oświęcimiu, Międzynarodowy Dom Spotkań Młodzieży w Oświęcimiu. Referat: Instrumenty demokracji bezpośredniej w praktyce politycznej Republiki Austrii.
- Konferencja naukowa „*Ewolucja systemu politycznego w nowych państwach członkowskich Unii Europejskiej*”, Słubice, 15-16 maja 2013 r. Organizatorzy: Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Polskie Towarzystwo Nauk Politycznych. Referat: Ugrupowania polityczne mniejszości narodowych w systemie partyjnym Rumunii. Przykład Węgrów i Niemców.
- XII Europejska Konferencja Naukowa „*Europa XXI wieku. Europa i Unia Europejska wobec kryzysu. Diagnozy, rozwiązania i scenariusze na przyszłość*”, Słubice, 2-3 lutego 2012 r. Organizatorzy: Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu i Collegium Polonicum w Słubicach. Referat: Czarnogóra na drodze do Unii Europejskiej. Szanse i wyzwania.
- Międzynarodowa Konferencja Naukowa „*Mniejszości narodowe, etniczne i językowe w Unii Europejskiej*”, Lublin, 14-16 września 2011 r. Organizatorzy: Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie, Towarzystwo Ukraińskie w Polsce. Referat: Mniejszości narodowe w Niemczech. Stan obecny i perspektywy na przyszłość.
- Konferencja Naukowa „*Polityczne i prawne aspekty integracji europejskiej: stan obecny i perspektywy*”, Toruń, 14-15 maja 2009 r. Organizator: Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Referat: Unia Europejska jako czynnik stabilizacyjny na Bałkanach. Stan obecny i perspektywy na przyszłość.

W zakresie zainteresowania systemami politycznymi byłem też recenzentem wydawniczym publikacji: M. Mączyński (red.), *Praktyka realizacji biernego prawa wyborczego w Polsce: źródła regulacji, wykładnia przepisów prawa, i efekty ich stosowania w świetle ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. Kodeks wyborczy*. Warszawa 2015.

Oprócz tego opublikowałem także artykuły naukowe i rozdziały w monografiach, które nie zawierają się w przywołanych w tym miejscu 3 dodatkowych obszarach moich badań. Ich pełny wykaz zawiera spis publikacji [załącznik nr 4].

Odniesienia do pozostałych punktów znajdujących się w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego omawiam szczegółowo w załącznikach do autoreferatu.

- 3) *kierowanie międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach (załącznik nr 7).*
- 4) *wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych (załącznik nr 6).*

- e) **Kryteria oceny w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej habilitanta, zgodnie z § 5 ww. rozporządzenia, we wszystkich obszarach wiedzy**
 - 1) *Uczestnictwo w programach europejskich i innych programach międzynarodowych lub krajowych (załącznik nr 7)*
 - 2) *Udział w międzynarodowych lub krajowych konferencjach naukowych lub udział w komitetach organizacyjnych tych konferencji (załączniki 6 i 9)*
 - 3) *Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych, a w przypadku badań stosowanych we współpracowaniu z przedsiębiorcami (załącznik nr 9)*
 - 4) *Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism (załącznik nr 9)*
 - 5) *Członkostwo w międzynarodowych lub krajowych organizacjach i towarzystwach naukowych (załączniki nr 7 i 9)*
 - 6) *Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki (załącznik nr 8 i 9)*

- 7) *Opiekę naukową nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji (załącznik nr 8)*
- 8) *Stáže w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich (załącznik nr 7 i 8)*
- 9) *Udział w zespołach eksperckich i konkursowych (załącznik nr 9).*

Krzysztof Kosbrat

- 7) *Opiekę naukową nad studentami i lekarzami w toku specjalizacji (załącznik nr 8)*
- 8) *Staże w zagranicznych lub krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich (załącznik nr 7 i 8)*
- 9) *Udział w zespołach eksperckich i konkursowych (załącznik nr 9).*

Krzysztof Korbiel